

Bulletin european

Anul XIV. Nr. 124.

Martie 1985

Noi Tracii

Fondator: Prof.Dr. Iosif Constantin Drăgan

COMORI DE ARTĂ DACICĂ ÎNSTRĂINATE

Există mai multe opere de artă, unice în lume, descoperite pe teritoriul României, dar care au fost atribuite altor popoare care au poposit vremelnice pe acest pământ, deși ele conțin elemente specifice artei dacice. Așa s-a întâmplat cu monumentul de la Adamclisi, care a fost atribuit Romanilor, cu tezaurul de la Pietroasa, atribuit Goților și pieptenele de aur de la muzeul Ermitaj, găsit în tumulul scitic de la Soloha din nordul Mării Negre și considerat de origine greacă.

În cele de mai jos, ne vom strădui să arătăm greșelile făcute cu înstrăinarea acestor opere de artă.

I. MONUMENTUL DE LA ADAMCLISI

În articolul *Traian, sau Burebista*, publicat în Almanah Anticipația 1983, p. 32, s-a arătat că monumentul de la Adamclisi a fost numit de Gr. Tocilescu, din eroare, Tropaeum Traiani, fiindcă n-a observat că scenele de luptă sculptate pe metopele monumentului se desfășoară într-un sezon cald de vară, cu luptători desculți și goi până la brâu, n-a observat nici copacii înfrunziți și stejarii cu ghindă, care arată ca timp al luptelor lunile iulie și august, când ghinda ajunge la maturitate, în contradicție totală cu documentele istorice, care indică în mod precis că luptele lui Traian cu Dacia, în Dobrogea, au avut loc în iarna anului 101-102 e.n.

N-a observat nici că luptătorii de pe metope, numiți de el soldați romani, n-au nici o asemănare cu soldații romani sculptați pe Columnă, la Roma, atât ca îmbrăcăminte, cât și ca metodă de luptă etc.

Scenele de pe monumentul de la Adamclisi reprezintă o altă bătălie și anume, victoria Dacilor conduși de regele Burebista, împotriva unei armate venite din orientul Apropiat să elibereze coloniile grecești de pe malul Mării Negre și eventual să cucerească Dacia, care era renumită atunci prin bogățiile sale în aur, argint, vite, produse agricole și apicole.

Iată câteva dovezi în sprijinul acestei păreri:

- Friza de pe corpul cilindric al monumentului este compusă din vrejuri de acant, îndoite în formă de spirală, terminate cu câte un cap de lup cu gura căscată, steagul Dacilor. Acest ornament, întâlnit și în lumea greacă și romană, contrastează prin aceea că floarea terminală a fost înlocuită cu steagul Dacilor. Proiectantul monumentului, când a făcut această înlocuire, a avut desigur un scop bine definit, cu sens de mesaj pentru posteritate, prin care să ateste originea dacică a monumentului și să arate victoria Daciei împotriva dușmanilor ei.

- Scena de pe metopa 8 reprezintă, în prim plan, trei oi, iar în planul al doilea, doi țapi ce se înfruntă, ridicați pe picioarele dinapoi. Această scenă n-arată bogăția Daciei în turme de oi, ci ea este o reprezentare alegorică a cauzei războiului dintre Daci și invadatori. În concepția popoarelor antice, turma de oi reprezintă poporul, iar țapii care se înfruntă reprezintă forțele ce-și dispută stăpânirea (Fig. 1).

Fig. 1. Metopa 8 de pe monumentul de la Adamclisi

Această piatră sculptată arată atât cauzele bătăliei, cât și importanța ei pentru destinul Daciei, care a determinat construirea monumentului de către regele biruitor Burebista.

Alte dovezi și argumente convingătoare despre originea dacică a monumentului de la Adamclisi se pot afla în articolul din Almanah Anticipația '83, p. 32.

A trecut atâta timp de la apariția articolului și presa de specialitate tace.

Burebista getul, din vârful monumentului de la Adamclisi, cere să i se restituie monumentul clădit de el ca mărturie a vredniciei și vitejiei poporului dac.

II. TEZAUROL DE LA PIETROASA

Tezaurul a fost descoperit întâmplător, în primăvara anului 1837, la poalele muntelui Istrița, pe teritoriul comunei Pietroasele din jud. Buzău. El se compunea din 22 obiecte din aur, măiestrit lucrate și împodobite cu pietre prețioase. Din ele s-au păstrat doar 12, în greutate de circa 18 kg.

Între obiectele tezaurului se află o verigă, care poartă o inscripție incizată, scrisă cu caractere arhaice. Arheologul Fr. Bock, studiind această inscripție, a ajuns la concluzia, după cunoștințele sale, că ea este scrisă cu caractere runice în limba germană veche și ar avea următorul text: «Gutani Hai-lag», care, în românește, ar însemna: «a Goșilor proprietate sacră sunt».

Învățații străini și majoritatea celor români au acceptat interpretarea dată de Fr. Bock și au spus că tezaurul este de origine gotică și datează din timpul migrațiunii lor pe teritoriul Daciei, din sec. IV și V e.n.

Această părere figurează în toate tratatele de istorie, străine și române, în enciclopedii și dicționare istorice.

Primul care a contestat justetea acestei interpretări a fost arheologul român Cezar Boliac, care a spus că tezaurul este de origine dacă.

Apoi vine N. Densușianu, cu *Dacia Preistorică*, în care face o documentată interpretare a tuturor obiectelor ce compun tezaurul și a scenelor mitologice de pe ele și face o altă descifrare a inscripției. El arată că inscripția de pe veriga de aur este scrisă în alfabetul pelasg, din care au derivat toate alfabetele protoistorice și cele din epoca istorică, inclusiv alfabetul runic.

Inscripția transcrisă de el în alfabetul latin devine: «Vulchatios o ficet», care, în românește, are înțelesul: «făcută de Vulcan».

Meșterul făurar al tezaurului este deci Vulcan, zeul focului și al metalurgiei, fiul zeului Joe (Jupiter) și al Junonei.

Vulcan este reprezentat în sculpturile romane cu căciulă dacică pe cap, exercitând meseria de fierar. Pausania scrie că Vulcan a avut un fiu numit Ardalos, nume sinonim cu Ardeleanu sau din Ardeal.

În *Dacia Preistorică* (p. 612), N. Densușianu reproduce o fotografie a unui segment de pateră după Soden Smith (London 1869), cu următoarea notă explicativă: «Apollo, zeul luminii, al păstoriei și al armoniei, asistă la

sărbătoarea Hyperboreilor în onoarea divinității Terra-Mater. Lângă zeu se vede figurat Ianus, regele Hyperboreilor, având pe cap ornamente arimas-pice. În mâna dreaptă ține o diademă, ca însemn al demnității sale, în stânga un arc cu coarda înfășurată și jos, ca atribut, un delfin, emblema puterii sale peste mări. Lângă Ianus, un prunc, personificarea Anului nou, aduce ca dar un coș cu un spic mare de grâu, iar în mâna stângă ține o palmă, simbolul tuturor succeselor fericite» (Fig. 2).

Fig. 2. Segment din patena de la Pietroasa.

În concluzie, N. Densușianu spune: «Tezaurul de la Pietroasa nu este nici gotic, nici bizantin, nici după formă, nici după genul de ornamentație a obiectelor, nici după figurile mitologice ce le reprezintă și în fine nici după inscripția de pe veriga de aur. Acest monument de aurărie, unic în lume, aparține unei alte civilizații, unor alte idei religioase. Totul ne apare aici arhaic. Fără îndoială avem aici resturile unui tezaur religios compus din diferite obiecte prețioase ce au fost consacrate, în timpuri îndepărate, unui templu ilustru al Mamei-Mari, sau al lui Apollo-hiperboreul în țările de la Dunărea de Jos».

În sprijinul celor spuse de N. Densușianu, mai adăugăm și noi următoarele constatări:

a. Între ornamentele arimaspice de pe capul regelui Ianus observăm căciula dacică, împodobită cu litera S înclinată, făcută dintr-un șnur răsucit, cu capetele îndoite în formă de spirală. Acest ornament este identic cu cele ce formează friza superioară de pe monumentul de la Adamclisi (Fig. 1).

b. Tunica din zale ce o poartă Ianus este asemănătoare cu cea purtată de călăreții daci de pe metopele 1 și 2 de la Adamclisi și cu cămășile de zale ce se află între trofee dacice sculptate pe soclul Columnei lui Traian.

c. Reliefulurile de pe pateră sunt mărginite de două cercuri concentrice cu aspect de funie răsucită, element ce se găsește în compoziția frizei superioare a monumentului de la Adamclisi și în arta populară românească. Ex.: brâul exterior la biserica Mănăstirii Curtea de Argeș etc.

d. Identificarea autorului făurat al tezaurului în persoana lui Vulcan ne dă posibilitatea de a stabili vechimea tezaurului, în primul mileniu după ieșirea Europei din apă. O altă constatare de mare importanță istorică este că zeul Joe și Vulcan erau din Ardeal, adică autohtoni din arcul carpatic, după cum rezultă din numele fiului lui Vulcan, Ardalos. Tot de aici mai rezultă vechimea numelui de Ardeal, care putea să fie numele chiar al insulei Carpatice, din epoca atlantică, înainte de ieșirea Europei din apă.

e. În antichitate, Istru era supranumit părintele zeilor. Numele de Istrița ar avea înțelesul de muntele zeului. Pe cel mai înalt pisc al muntelui Istrița, numit de localnici Piscul Calului, se află o stâncă albă, simulacrul unui cal alb, ceea ce ar indica că ruinele de pe acest munte ar aparține sanctuarului zeului Apollo.

Așadar, se adeverește ipoteza lui N. Densușianu că tezaurul ar aparține unui templu ilustru al antichității și că acel templu a fost al zeului Apollo.

După analiza făcută recent, ruinele acestui templu ar avea o vechime de 17.000 de ani.

f. Diadema pe care o ține în mână regele zeu Ianus are o asemănare izbitoare cu unele mărgelile de aur găsite la Hinova, în apropiere de municipiul Drobeta Turnu-Severin.

g. Din discuția de mai sus rezultă, cu toată certitudinea, că tezaurul de la Pietroasa este o operă autohtonă, ce aparține strămoșilor noștri, din primul mileniu după ieșirea Europei din apă, ce se datează, după calculul învățaților Manetho și Eusebiu, la cca. 32.000 ani și a aparținut templului zeului Apollo de pe muntele Istrița.

Despre această operă de artă a apărut un amplu articol, intitulat *Hermeneutica tezaurului de la Pietroasa*, semnat de Nicolae Copoiu și Florin Olteanu, în revista «Noi Tracii», nr. 95 și 96 din octombrie și noiembrie 1982. Autorii spun că au descifrat, cu ajutorul matematicii și astronomiei, unele piese și au identificat zeitățile reprezentate pe pateră, în funcție de simboluri și totemuri.

În rezumat, autorii arată că tava nu este un vas pentru ofrande, ci un disc cosmogonic, pe el fiind incizate simboluri astronomice și astrologice și că patera este un pantheon al principalelor zeități dacice, dimpreună cu arborele

vieții și cel al magiei. În concluzie afirmă: «Tezaurul de la Pietroasa face parte din inventarul unui zигurat dacic, ce practica astronomia și astrologia, localizat pe locul ruinelor din apropierea Vârfului Siriu».

Această concluzie nu contrazice cu nimic constatările noastre de mai sus, pentru că se știe că în marile temple ale antichității se cultivau toate științele, inclusiv astronomia.

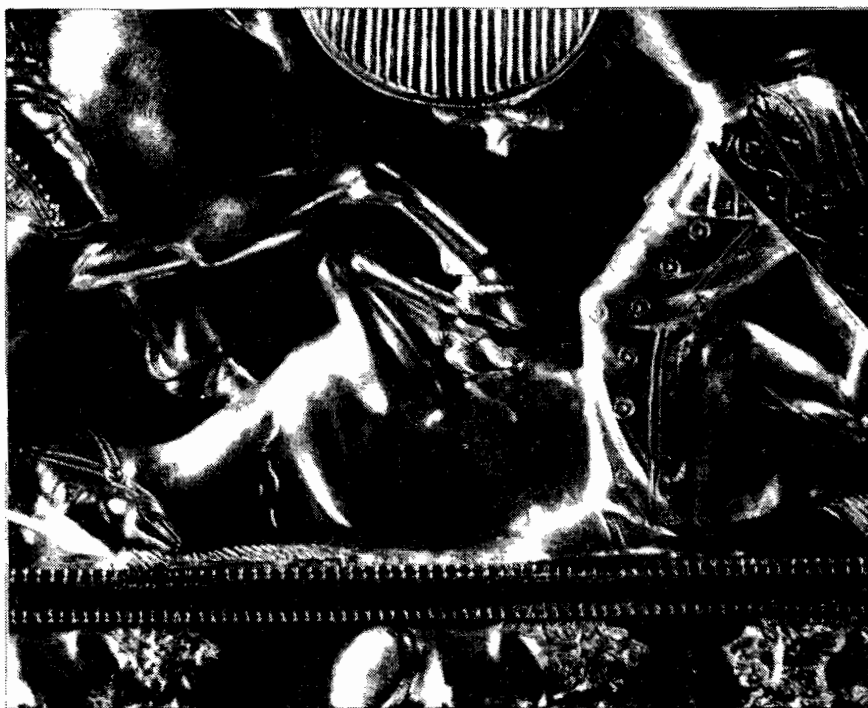
Față de atâtea dovezi și argumente, care probează până la evidență originea autohtonă a tezaurului, se mai poate tolera ca el să fie considerat, în continuare, de origine gotică?

III. PIEPTENELE DE AUR

A. P. Mañevici a publicat fotografia pieptenului de aur într-un articol din revista muzeului Emitaj. Articolul a fost reprodus în revista «Noi Tracii», nr. 76 din februarie 1981, de unde noi am luat aceste referințe.

Fig. 3. Pieptenele de aur de la Soloha.

Fig. 4. Detaliu pe pieptenele de aur de la Soloha.

În tumulul scitic de la Soloha, datat sec. V î.e.n., cercetat în anii 1912-1913, s-a găsit decorul funerar intact... Sub movila care are înălțimea de 18 m. s-a descoperit un mormânt care conținea scheletele a cinci cai și alături, al unui tânăr servitor și un rândaș. În jurul regelui erau așezate armele sale, vase cu alimente și băuturi, obiecte de menaj, la dreapta, alături de capul suveranului s-a găsit un pieptene de aur masiv, înalt de 12,3 cm, lat de 10,2 cm și gros de 7 mm, cântărind 294,1 gr. (Fig. 3).

Pieptenele este împodobit cu o compoziție sculptată, plină de mișcare și executată cu multă măiestrie. Compoziția reprezintă o scenă de luptă între doi călăreți. În centru, un luptător pe cal, întovărășit de un luptător pedestru, atacă un adversar, al cărui cal rănit e întins pe pământ la picioarele stăpânului său, care încearcă să respingă atacul cu sabia și apărându-se cu scutul.

Luptătorul călare poartă cască corintică, iar cel ce și-a pierdut calul poartă cască macedoneană și scut tracic.

La cele descrise de A. P. Mașevici, despre luptătorul ce și-a pierdut calul mai adăugăm următoarele observații, care pot dovedi etnia lui dacică:

a. Coiful acestui luptător este identic cu coifurile aflate între trofeele dacice de pe soclul Columnei lui Traian.

b. Elementul de ornamentație de pe teaca sabiei sale, în formă de cârcei de viță de vie (Fig. 4), este identic cu cel de pe teaca sabiei trofeului de pe

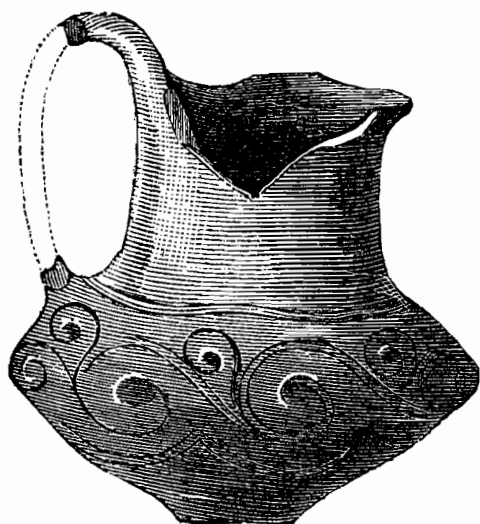
Fig. 5. Detaliu de pe monumentul de la Adamclisi.

monumentul de la Adamclisi (Fig. 5) și de pe cele ale luptătorilor daci de pe metopele 20, 28, 42 etc., pe scuturi și coifuri ce se află între trofee dace sculptate pe socul Columnei și, în fine, asemănător cu cele de pe vasul ceramic dacic preistoric (Fig. 6) și de pe toporul de bronz din sec. XV î.e.n. (Fig. 7).

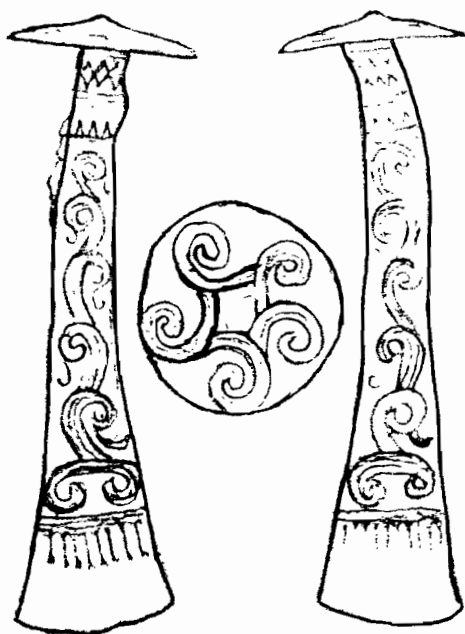
c. Friza leilor nu are un caracter pur ornamental, cum spune A.P. Mañevici, ci are un simbol heraldic, pentru că reprezintă o asemănare evidentă cu pecetea Daciei, descrisă de N. Costin ca înfățișând «doi lei cu gurile căscate, unul spre altul și deasupra lor este coroana».

De asemenea, se mai observă lei cu gura căscată, unul spre altul, și pe cornișa monumentului de la Adamclisi.

Apreciem că aceste elemente ornamentale comune cu monumentul de la Adamclisi, cu pecetea Daciei și cu vasul ceramic dacic preistoric sunt suficiente dovezi pentru a considera pieptenele de aur de la Ermitaj ca aparținând nu culturii grecești, ci culturii dacice. Călărețul ce și-a pierdut calul este de origine dacă.

Fig. 6. Vas de ceramică dacică preistorică.

Fig. 7. Topor de bronz găsit la Apa. 1500 ani î.e.n.

Ca încheiere, putem spune că:

- Monumentul triumfal de la Adamclisi este o construcție dacică, ce poartă în sculpturile sale o sinteză a artei și o apoteoză a vredniciei și vitejiei Dacilor, strămoșii Neamului românesc.

- Tezaurul de la Pietroasa este cea mai veche operă de artă din lume, cunoscută până astăzi, de 32.000 de ani, produs al marelui culturii la care ajunseseră populațiile din Carpați și de la Dunărea de Jos, părinții rasei albe umane, autorii culturii neolitice, ai căror urmași direcți sunt Românii.

- Pieptenele de aur de la Ermitaj este un produs al culturii dacice, făurit de meșteșugari daci și nu greci, cum era considerat până acum.

Dacă aceste opere de artă ar figura în patrimoniul cultural al Dacilor, ar mai putea fi ei considerați barbari? Articolul de față oferă dovezile necesare și suficiente pentru îndreptarea erorilor săvârșite cu înstrăinarea acestor opere.

Fie ca aceste boabe de adevăr să cadă și pe pământ roditor și să dea roadele așteptate. Operele de artă au vorbirea lor. Cine o aude și cine o înțelege?.

VIRGILIU OGHINĂ

CONȚINUTUL SEMANTIC AL TOPONIMELOR «PELENDAVA» ȘI «CRAIOVA»

În recenta prelegere *Prototrăcii Carpatici* (Cenaclul de istorie veche și paleolingvistică română, Timișoara, 1984) demonstrem existența unor îndepărtați strămoși ai noștri, Proto-Indo-Europeni (dar nu Pre-Indo-Europeni), purtători ai culturii liniar-ceramice, a căror arie de răspândire cuprindea atât arcul carpatic, cât și bazinul mijlociu al Meuzei (la cca 150 km de Canalul Mânecii). Demonstrem că acești Prototrăci atinseseră în vest țărmurile Atlanticului cu veacuri înainte de semnalarea Celților și că - deși Irlandezii înșiși se consideră Celți - Irlanda adăpostește până stăzi vorbitorii unei limbi neotrăcice, ajunși în Hibernia-Ierna tocmai pentru că fuseseră împinși până acolo de către Celți.

Limba irlandeză se deosebește de celelalte limbi, într-adevăr celtice, de welșă, cornică și de bretonă, în foarte multe privințe, în primul rând prin absența lui H celtic, dar mai ales prin unele elemente de vocabular prezente numai în irlandeză și în română, dintre care vom cita în treacăt câteva: *draoi* (great number or amount) - droaie, *gealbhui* (pale yellow) - gălbui, *duan-duai* (poem, song) - doină, la care adăugăm că, traducând în irlandeză adjectivul latin *comatus*, -a, -um (prin care se caracterizează înfățișarea țăranului dac) obținem irlandezul *giobah*, cea mai peremptorie dovadă că *iobag* este dacic și că maghiarul *iobagy* - în ciuda tuturor etimologiilor confecționate - este de origine daco-panonică și nicidecum fino-ugrică.

Exemplele de acest fel se cifrează la aproximativ 1.700 de cuvinte, atestând autohtonismul unei sumedenii de cuvinte românești, cărora, pe nedrept, li se atribuie încă o origine străină.

Toate acestea sunt încă necunoscute nu numai marelui public, dar și lumii științifice, pentru că nici un om de știință nu a studiat comparativ limbile română și irlandeză.

Limbile celtice au luat naștere tot din graiurile unor populații traco-fone, după ce acestea au fost contaminate de alte limbi, probabil de nunață ilirică, care le-au dat acel specific H-celtic. Astfel sunt explicabile similitudinile daco-celtice, mai puțin numeroase însă decât cele româno-irlandeze. Similitudinile daco-celtice au fost semnalate încă din 1874 de B. P. Hasdeu, dar savantul român le atribuia unei «celtizări a limbii Dacilor», fenomen real, dar mult mai puțin intens decât îl credea părintele filologiei române.

Iată de ce în căutarea conținutului semnatic al PELENDAVEI am recurs la vocabularul breton, bretona reprezentând una din actualele limbi celtice vii.

În străvechile limbi indo-europene, *pel*, *pal*, *pol* indicau *ape stătătoare*, de la modestul *ochi de apă* al unui izvor și până la învolburata mare. Dovada o constituie prefixele din grecul *pelagos*, latinul *palus*, *-udis*, dar mai ales greul de origine traco-frigiană *pelops* (ochi de apă). Cuvântul a fost foarte prolific în Europa, regăsindu-se astăzi în danezul *pol*, irlandezul *poll* (groapă cu apă), norvegianul *pol*, suedezul *pöl*, englezul *pool oland polder*, iar substratul carpodacic a lăsat în nord *Polonia* (țara lacurilor), confirmată de Warșa-ava (indo-iran. *varsa* - ploaie, *ava* - apă).

În bretonă, *pel* se regăsește în substantivul *pelestr* - lighean, de la *pel* -apă și *estr* - grec. *ostrakon*, scoică mare, vas de pământ, deci strachină. În bretonă mai există și pluralizarea în *-enn* (ca în *brug*, pl. *brugenn*), de unde putem presupune că un dacic *pel* pluraliza în *pelen*. dar care să fi fost valoarea semnatică a acestui - deocamdată ipotetic - *pelen*?

În căutarea noastră ne ajută lucrarea *Memoria Băniei* de Mircea Pospai, în care, la p. 37, citim: «O hartă din preajma bătăliei de la Nicopole *Codex Latinus Parisinus* (1396) menționează pe locul Pelendavei de altădată și al Craiovei de mai târziu o așezare cu numele *Ponssiona*».

Acest *Ponssiona* ne-ar îndreptăți la un eureka mult mai entuziast decât cel arhimedic, fiindcă *pons*, conform bretonului *puns* (puț), reprezintă, fără îndoială, corespondentul dacic al latinului *fons* (fântână, izvor). Dacicul *pons* este, neîndoielnic, mai vechi pe plan european decât latinul *fons*, căci legile foneticii sunt în această privință categorice: p - ph - f. La acestea adăugăm că semnul etrusc, asemănător cu grecescul sigma, exprima un «ș», iar în greacă se reda prin reduplicarea lui sigma, deci prin ss. Presupunem deci un dacic *Ponșiona*, un plural al lui *ponș*, cf. pluralizării irlandezului *aoi* (înțelept) în *aiona*. Deci *pel* și *pons* erau sinonime cu un al treilea *pol* din *Polonda* (prescurtare din *Polondava*, ca *Maramù* din *Maramureș*), având toate trei accepțiunea de izvor, fântână.

Este bine știut că așezările omenești se grupau întotdeauna lângă o sursă de apă potabilă, ceea ce confirmă din plin justetea aserțiunilor noastre. Pe teren, acestea capătă un plus de certitudine prin cele «șapte fântâni de sub coasta bisericii Sf. Dumitru (din Craiova, n.n.), refăcute și reduse la două, la mijlocul secolului trecut» (cf. *Memoria Băniei*, p. 23) sau prin microtoponimul craiovean Făcăi.

Gruparea unor așezări preantice în jurul unor surse de apă ducea implicit la organizarea unor formațiuni cvasi-statale, de autoapărare, la existența unui șef războinic, care deținea și funcții juridice și sacerdotale. Împărțirea dreptății, judecata, sfatul de război, ritualurile îndeplinite de șef, se desfășurau la locul cel mai obișnuit de întâlnire al membrilor comunității, lângă izvorul închinat unei zeități, dar și sub cel mai mare copac din apropiere, arborele însuși fiind «locuința» unei ființe supranaturale. Încă până în secolul nostru, Nichita al Muntenegrului, ca și tatăl său, Nicolae I, judecau

«sub tegmine querci». Timișoreanul dr. Mihai Vaida a asistat, în 1908, la o astfel de judecată.

În irlandeză, substantivul *crann - crainn* are înțelesul de arbore, iar în greaca homerică verbul *craino*, precum și varianta sa *craiano* (prima este probabil o prescurtare), au valorile de a îndeplini, a domni și a fi căpetenie, cu ajutorul cărora se conturează ideea că la Pelendava-Ponssiona, căpeteniile locale «crăiau, oficiau și judecau sub un arbore, lângă izvor».

Dacă rădăcina *crai* justifică autohtonismul titlului de crai, este timpul să analizăm originea antroponimului german *Karl*, din care se presupune că - printr-un slav *Kralj* - ar fi luat naștere *crai*, de la numele lui Carol cel Mare. *Karl* este forma veche a actualului german *Kerl* (om voinic, viteaz), pe care o putem accepta numai drept o componentă tardivă, pe lângă mult mai vechea rădăcină autohtonă susmenționată, într-o etimologie multiplă.

Ajungând astfel la actualul toponim CRAIOVA, căruia *-ova* îi conferă o aparentă sonoritate slavă, vom zăbovi asupra acestui sufix, încercând să-i aflăm adevărata origine și semnificație. Recurgem din nou la B. P. Hasdeu, din care cităm: «Intima legătură între latinul *uva*-strugur și *uvidus*-umed, între persianul *âbî*-strugur și *ab*-apă...» (B.P. Hasdeu, *Originile viniculturii la Români*, în «Columna lui Traian», V, nr. 4, 1984, pp. 89-95).

În mod nedeliberat ni se demonstrează existența unui *uva* în protolatină, având sensul inițial de apă, de unde deducem un *ova*, fie chiar și *uva*, traco-dacic. Un eventual *Crai-uva* putea ușor să evolueze în *Cari-ova*, dacă *Mutrium* a devenit *Motru*, iar *Flumen Lutrium* (râul vidrelor) a devenit *Lotru*.

Dacă s-ar putea ca explicațiile de mai sus să nu fie suficient de convingătoare, le vom completa cu un exemplu de etimologie eronată. Toponimul englez *Oxford* ar avea aparent semnificație de *cetatea boilor* (engl. *ox - bou*), prin apropierea lui *ford* de *fort* (întăritură, cetățuie). Totuși, *Oxford* se traduce corect prin *vadul boilor*, *căci ford* în saxonă, ca și *Furt* în germană, au înțelesul de *vad*, de unde și germanul *Schweinfurt* (vadul porcilor).

Așadar, prin etimologii populare, datorate unor rezonanțe de aspect aparent străin, toponimelor li se pot atribui origini și conținuturi semantice greșite.

Pelendava și *Ponssiona*, sinonime în dialectele diacronice ale uneia și aceleiași limbi, conținând în componența lor și valoarea de *apă*, este normal ca aceasta să se regăsească în *ova (apă)*, un alt sinonim, după cum, în vorbirea de fiecare zi, nu mai facem diferența între *gârlă* și *râu*, utilizându-le alternativ.

În consecință, opinăm pentru următoarele explicații semantice ale toponimiei diacronice craiovene:

Polonda(va) și *Pelendava* - dava de la izvoare;

Ponssiona - izvoarele;

Craiuva și *Craiova* - locul de judecată de lângă apă.

GEORGE VAIDA

DOCUMENTE EPIGRAFICE ALE ORIGINII ȘI CONTINUITĂȚII ROMÂNEȘTI

Determinată fie din cauze mai puțin obiective, fie din lipsa unei documentații suficiente, istoriografia românească a considerat multă vreme că începuturile vieții monastice la Români sunt tributare popoarelor slave limitrofe. Mai mult, se susținea că aceste începuturi nu ar fi mai timpurii de secolul al XIV-lea. Sf. Nicodim de la Tismana era considerat întemeietorul monahismului românesc, iar mănăstirea Vodița, ale cărei ruine se mai pot vedea și azi în județul Mehedinți, ar fi fost prima mănăstire la noi.

Intensele cercetări arheologice din ultimele decenii, cronicile și documentele epigrafice, cât și unele documente arhivistice au infirmat această teză. S-a ajuns la concluzia incontestabilă că monahismul românesc și mănăstirile de pe teritoriul României își au începuturi mult mai vechi. Unii istorici au scos la iveală materiale care atestă aceste începuturi încă din secolul al IV-lea.

În urmă cu câțiva ani, publicam în «Biserica Ortodoxă Română» (an 1977, nr. 11-12, pp. 1024-1034) rezultatele unor îndelungate cercetări privind descifrarea inscripțiilor rupestre aflate în complexul arhitectonic subteran de la Basarabi-Murfatlar din Dobrogea. Fuseseră descifrate cele paleoslave, grecești și glagolitice, dar își păstraseră tainele o serie de alte inscripții necunoscute. Pe baza datelor de care dispuneau, istoricii consideraseră monumentele de arhitectură și artă bisericească de la Basarabi ca datând din sec. al XI-lea. Prin soluțiile grafice și lingvistice pe care am reușit să le obținem odată cu descifrarea runelor rupestre de la Basarabi, am putut ajunge la o serie de concluzii, pe care le conturăm succint în cele ce urmează. Ele au fost completate prin studii și meditații ulterioare.

Cele patru bisericuțe săpate în muntele de calcar de la Basarabi-Murfatlar, cât și camerele funerare anexe au fost utilizate drept mănăstire de către viețuitorii de acolo. Situat într-un loc retras, la circa 17 km de vechiul Tomis (azi Constanța), complexul monastic de la Basarabi constituie un loc potrivit pentru o viață retrasă. În același timp, mănăstirea era ferită de nenumăratele invazii care au măturat pământul Dobrogei. Călugării erau în mare parte localnici, geto-daci. Ei erau moștenitorii unui mod de gândire și simțire specifice, unei concepții de viață, care se îmbina de minune cu concepția creștină.

Strămoșii acestor creștini avuseseră destui reprezentanți ai vieții pustnicești, ai locurilor chtonice de meditație religioasă. Printre caracterele runelor rupestre de aici, descifrate de noi, se găseau numeroase semne specifice, necunoscute în alfabetele vremii. Ele erau reminiscențele unei scrieri locale,

cunoscute și păstrate prin tradiție de casta sacerdotală geto-dacă. Pe aceiași pereți au fost incizate elemente antropomorfe și zoomorfe, pe care le considerăm și acum ca făcând parte din tezaurul etnografic geto-dacic.

Între viețuitorii mănăstirii de la Basarabi s-au adăugat, cu vremea, reprezentanți ai popoarelor migratoare: Goți, Huni, Slavi. Prin conviețuirea cu ei, elementele autohtone stabilite la Basarabi au generat înflorirea unei vieți monahale, asemănătoare cu a altor locașuri de pe teritoriul Sciției Minore și al celuilalt teritoriu al țării noastre de azi. Populațiile migratoare nu trebuie considerate doar rășboinice, distrugătoare de civilizații, culturi și formațiuni politice. Uneori, în poposirea lor, mai mult sau mai puțin îndelungată, aceste populații au făcut schimburi importante cu băștinașii, pe plan politic, economic, cultural și social. Tot așa se explică și conviețuirea de la Basarabi-Murfatlar.

Din cercetarea atentă a unor elemente de amănunt din pictura rupestră a acestor monumente mănăstirești, am ajuns la concluzia că viețuitorii de acolo erau buni cunoscători ai dogmelor creștine și reușeau să le transpună în artă într-un fel care le făcea cinste. Nu este de mirare, dacă avem în vedere că la unele sinoade ecumenice și locale au participat activ și cu rezultate dintre cele mai importante, episcopi și delegați din părțile noastre. În spațiul carpato-danubian s-a făcut una dintre primele traduceri ale Bibliei în limba gotă, în aceste locuri au răsunat imne religioase și s-au scris lucrări de teologie și tot aici au fost jertfiți numeroși martiri ai credinței creștine. Este deci firesc ca la Basarbi, în apropierea unui centru economic și cultural atât de înfloritor să se fi dezvoltat și o viață mănăstirească bine încheată.

Prin descifrarea inscripțiilor rupestre de la Basarabi am ajuns la concluzia că acest focar de cultură teologică și viață mănăstirească a avut o viață de secole. Însemnări de prin secolele IV, VII, VIII, IX și X-XI ne îndreptățesc să susținem aceasta. De asemenea, am ajuns la concluzia că mănăstirea de aici a fost jefuită, în repetate rânduri, fie de trupe organizate, fie de bande de răufăcători. Texte, precum «Ne-a ferit cerul cel binevoitor de n-au îndrăznit să ne ațâțe (spurce) altarul cu necinstirea» sunt grăitoare prin ele însele și nu mai necesită comentarii.

Este foarte important că, la Basarabi, în inscripțiile ce datează din epoci diferite s-au păstrat elemente specifice unei scrieri necunoscute, pe care am considerat-o autohtonă, geto-dacă. Descifrarea acestor caractere și acordarea unor valori fonetice ne-a fost posibilă tocmai datorită încadrării acelor elemente grafice în rândul altora aparținând unor alfabetecunoscute.

Indiferent dacă ipoteza noastră propusă pentru obținerea unor texte inteligibile, poetice uneori, va fi confirmată ori infirmată, trei lucruri trebuie reținute, fără putință de tăgadă:

1. Complexul monastic de la Basarbi-Murfatlar, din Dobrogea a existat încă din secolul al IV-lea, încadrându-se unui context puternic de viață creștină în zonă.

2. Printre viețuitorii mănăstirii de la Basarabi s-au aflat numeroși localnici, posesori ai unor tradiții culturale și religioase autohtone.

3. Mănăstirea de la Basarabi a fost locuită și folosită ca locaș de cult din secolul al IV-lea, cu unele mici întreruperi probabil, până în secolul al XI-lea sau poate mai târziu. Eventualele întreruperi au fost datorate unor persecuții religioase sau invazii de scurtă durată, dar viața a fost reluată, astfel încât elementele de cultură autohtonă s-au putut păstra tocmai datorită existenței unor membri numeroși, care proveneau din rândurile populației locale și știaau să-i respecte tradițiile.

Viitoarele cercetări arheologice vor adăuga noi cunoștințe privitoare la începuturile monahismului în România, dovezi peremptorii ale unei neîntrerupte continuități românești și creștine.

AL. STĂNCIULESCU-BÎRDA

Tezaurul Tracilor în Olanda

Aurul Tracilor. Acesta este titlul unei expoziții care a fost organizată la Muzeul Boymans - Van Beuningen din Rotterdam, Olanda. Prin cele peste o mie exponate, Olanda și Bulgaria au oferit posibilitatea vizitatorilor să cunoască rafinatețea artei vechilor locuitori ai Traciei, în Balcani și Anatolia.

Brățări, inele, cercei, ornamente, broșe, farfurii, anfore, în aur și argint, statuete, obiecte în teracotă, candelabre - expuse cu sugestive efecte de lumină - sunt rezultatul săpăturilor făcute în Bulgaria, multe dintre ele venind de la Muzeul din Varna, nu departe de teritoriul României de astăzi.

Interesantă s-a relevat și colecția Germaniei Democratice, formată din obiectele descoperite în secolul trecut de arheologul Heinrich Schlieman și care sunt păstrate la Muzeul Antichităților din Berlinul de Est.

Multe exponate sunt obiecte găsite în ultimul deceniu de cercetători olandezi în

zona Djadovo, la est de Sofia și în alte localități bulgare.

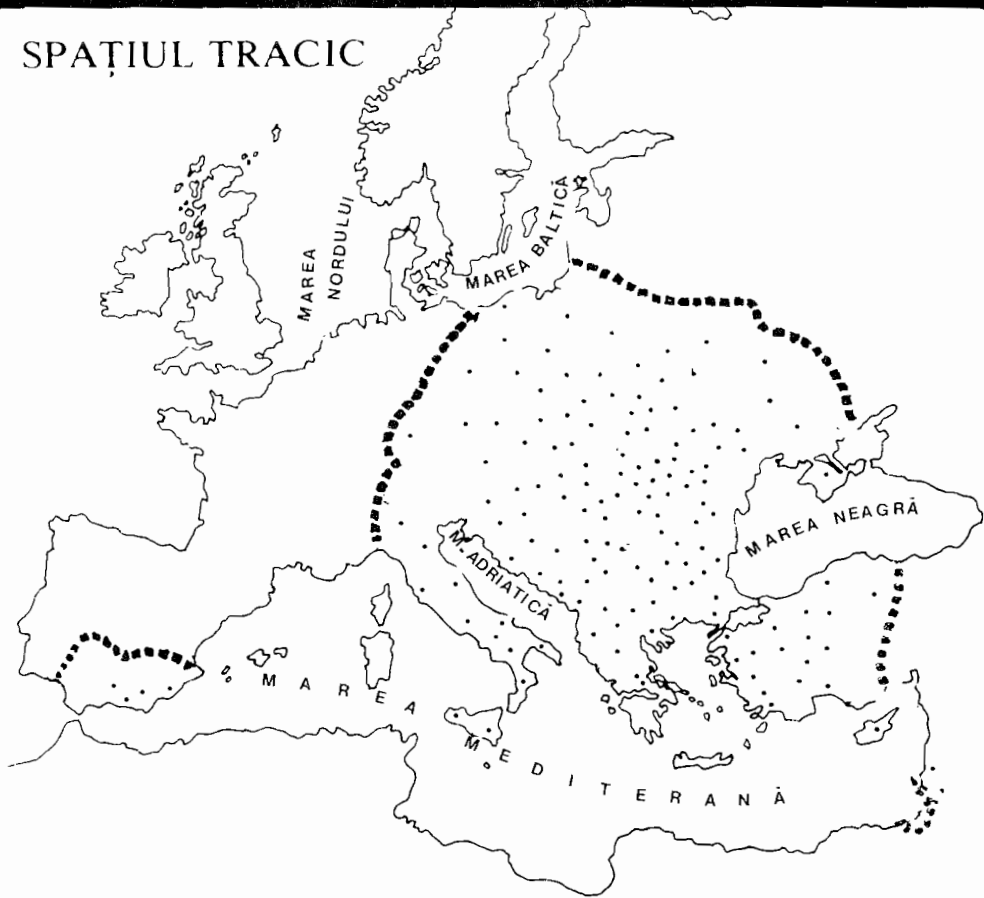
Obiectele cele mai prețioase au fost găsite în mormintele unor familii bogate de la Varna, de acum 3200 de ani.

Obiectele expuse au trezit admirația miiilor de vizitatori prin eleganța lor, prin rafinatețea inciziunilor și a basoreliefulurilor și prin perfectă conservare mai ales a obiectelor de orficerie. Multe obiecte în aur par ieșite din atelierele orafilor moderni, cu o splendoare a culorii aurului, care însă așași este greu de realizat.

Și România deține obiecte prețioase ale acestei superbe civilizații a strămoșilor noștri. Cronicile culturale nu au amintit însă numele urmașilor de azi ai Dacilor și este păcat. Ar fi indicat ca mărturiile originilor noastre, ca și preocupările și studiile de valoare ale tracologilor români să fie făcute cunoscute cât mai mult cercurilor de specialitate și chiar publicului larg, prin expoziții ca cea din Olanda.

SPAȚIUL TRACIC

Tracii sunt neamul cel mai numeros și mai răspândit din lume, după cel al Indienilor (Herodot)

CUPRINSUL

Virgiliu Oghină, <i>Comori de artă dacică în străinate</i>	1
George Vaida, <i>Conținutul semantic al toponimelor Pelendava și Craiova</i>	10
Al. Stănciulescu-Bîrda, <i>Documente epigrafice ale continuității românești</i>	13
<i>Tezaurul Tracilor în Olanda - expoziție</i>	15

NOI TRACII

Redactia: Via Larga 11, Milano

Direttore responsabile: Sabino d'Acunto

Direz. Foro Traiano 1/A Roma - Reg. Trib. Roma n. 17282 del 31.5.78

Rivista mensile Spedizione in abbonamento postale gruppo terzo (70%)